

Il-lingwa tal-futbol

Artiklu li deher fir-rivista Sagħtar, Novembru 2004.

Miktub minn Olvin Vella

Il-prezentaturi tal-isport ta' sikwit jiġu kkritikati talli jużaw Malti ħażin jew ikrah. Bosta jmaqdrhom talli jużaw kelma flok oħra u talli jissellfu kliem barrani.

Ngħiduha kif inhi, ma rridx inkun xagħra f'rashom għax biex tirrakkonta disgħin minuta futbol u ma tiżbaljax, diffiċli wisq. Il-Malti, kuntrarju għal-lingwi l-kbar, m'għandux tradizzjoni twila ta' Isien użat f'funzjonijiet differenti. Anzi, għal sekli sħaħ dejjem qasam il-medda tal-użu ma' ilsna ħafna akbar minnu u ta' sikwit kien iħossu, u għadu, magħfus biex ilaħħaq magħhom. Fi kliem ieħor, mhux lakemm nippretendu l-mirakli mix-xandar.

Imma dan ma jfissirx li m'għandniex nagħmlu iżjed. Ejjew nieħdu l-eżempju ta' xandira ta' partita tal-futbol. Bl-għajnuna tal-istudenti tal-Liċeo Vassalli (Tal-Ħandaq) għbart il-vokabularju li jużaw huma u jilagħbu. Kif wieħed jista' jara hawn taħt, fuq ix-xandir nisimgħu xi wħud minnu, imma mhux kollu. Huwa kliem idjomatiku u allura isbaħ mill-kliem tekniku u bombastiku li nisimgħu.

* * *

Il-logħba *joħorguha*, plejer fin *jilgħabha* (jew *jgħaqqadha*), jagħmel *finta*, *idawwar* id-difiża, jasal quddiem il-gowler, *iqandilhulu* u jagħmel gowl *bellezza*.

It-tim l-ieħor ma joqgħodx b'idejh fuq żaqqu. Jibda *jigġieled* għall-ballun. Id-difensur ċentrali *jnewwel* ballun lin-numru għaxra, imma d-difensur tat-tim l-ieħor jiġri fuq il-plejer u *jarmih*. Ir-referè saffar *free-kick*. Imur biex jagħtih in-numru ħdax. Jiġri, jixxuttja u *jifqgħu*. Wieħed b'wieħed.

Il-logħba qed issir iktar interessanti. It-tim l-ieħor ħarigħa digà. Qed jattakka. Id-difiża *rieqda*. Kross mill-ġenb u *forċi*. *Impitter*. Tnejn b'wieħed!

It-tim l-ieħor lanqas mhu wieħed li jċedi malajr. Il-ballun fin-nofs biex inkomplu l-logħba. It-tisfira. Telgħu jattakkaw mill-ewwel. In-numru sebgha *jiftaħ* fuq il-lemin, l-attakkant *ħarat* lid-difensur, imma n-numru ħamsa *jitkaxkar* u *jisraq* l-ballun. Bravu! Jitfa' l-ballun

fin-nofs l-ieħor tal-grawnd, sieħbu l-attakkant *iwaqqa'* l-ballun lin-numru ħdax, l-ieħor jiġri għalih u *jfaqqa'* xutt *bomba*. Il-gowler *jintefagħlu* imma l-ballun... *ixxellef* mal-lastà. *Ħaqr!*

Il-logħob jerga' jibda mill-kaxxa ż-żgħira. Il-gowler jixxuttja 'l fuq, id-difensur tat-tim l-ieħor *imewtu* imma l-attakkant li mar jiġri fuqu *jaqtgħu*.

Ikompli l-logħob.

* * *

U miegħu nkomplu nżidu l-vokabularju Malti.

Xi jfisser, ħa nara, meta ngħidu:

kissirniehom; ballun barra; nasbuh lil dak il-plejer; daqqa ta' ras; tkaħħal mal-art; il-gowler issallab; stampa l-lastà; u għamilhulu?

Tifsiriet

1. rabuxxata / forċi	<i>bicycle kick</i>
2. jilgħabha / jgħaqqadhielu	iddribilja
3. ħawwad id-difiża / dawwarha	fixkel
4. kissirniehom	irbaħnielhom sewwa
5. xutt bomba	xutt b'saħħtu
6. iftaħli	sib l-ispazju
7. qandilhulu	illobjalu l-ballun
8. ħartu	qabzu fil-giri
9. xellef il-lastà	ħabat mal-lastà u mar barra
10. flokkijiet	gerijiet
11. gowl bellezza	gowl sabih
12. id-difiża raqdet	id-difiża ħadet żball kbir
13. xeħet / newwel	ta <i>long pass</i>
14. tkaxkar	għamel <i>sliding tackle</i>
15. jisraqflu l-ballun	ħadhulu
16. faqgħu	skurja b'saħħtu
17. ballun barra / mar barra / telaq	<i>out of play</i>
18. se joħorġuha	<i>kick-off</i>
19. mewwithulu	stoppjah
20. ħaqr	<i>hard lines</i>
21. iġġieled għall-ballun	għamel pressjoni

22. nasbuh	inqabad <i>off-side</i>
23. waqqagħlu l-ballun	jikkontrolla l-ballun mill-arja u jqassam qabel ma jmiss ma' l-art
24. daqqa ta' ras	<i>header</i>
25. tkaħħal mal-art	waqa' waħda kbira
26. il-gowler issallab	ma setax jagħmel mod ieħor
27. stampa l-lasta	ħabat mal-lasta u l-ballun reġa' fil-grawnd
28. jintefagħlu	jaqbeż għall-ballun
29. il- <i>freekick</i> pingieh / pittru	ixxuttja bil-preċiż
30. kif qatgħu	iwaqqgħu xi waħda kbira
31. għamilhulu	gowl
32. ramieh	tah <i>charge</i>